

De mooiste zondag van het zuiden

Wie in juni door het Heuvelland toert moet niet verbaasd opkijken als de weg ineens geblokkeerd wordt door een voortschuifelende processie. Rondom Pinksteren en Sacramentsdag worden hier namelijk uitbundige Bronkfeesten gevierd, met als hoogtepunt de Sacramentsprocessie op zondag. Na wekenlange voorbereidingen zijn alle ramen gelapt en de laatste kreukels in de pakken gladgestreken. De straten worden opgesierd met vlaggetjes en bloementapijten wachten geduldig tot de processie met het Allerheiligste langs trekt en de huizen zegent. Wie niet meeloopt, kijkt toe en elk dorp kent zijn eigen, eeuwenoude tradities. Vijf mensen vertellen over 'hun' Bronk en misschien wel de mooiste zondag van het zuiden.

TEKST: KARIEN GOESSENS | FOTO'S: ANNE LEFEVRE, VVV ZUID-LIMBURG

DE BURGEMEESTER

DIEUDONNÉ AKKERMANS – BURGEMEESTER EIJSDEN-MARGRATEN

“De Bronk verbindt iedereen en viert zowel het sacrament als het leven zelf”

In de zuidelijkste gemeente van Nederland is juni de maand van de Bronk. De 15 kerkdorpen hebben allen hun eigen Bronk en als gekozen vertegenwoordiging van de bevolking loopt het college jaarlijks bijna 30 kilometer aan processie. Burgemeester Akkermans vertelt hoe de Bronk het Heuvelland verbindt.

“Overall ter wereld worden er processies gelopen, maar de sacramentsprocessie zoals we die in het Heuvelland kennen, is in de dertiende eeuw ontstaan in het bisdom Luik en al even lang een traditie in de kerkdorpen van onze gemeente. In de afgelopen decennia is het aantal processies in Limburg sterk afgenomen, maar hier staat juni nog steeds in het teken van de Bronkfeesten. Naast de Processie op zondag vindt er een heel scala plaats aan tradities en feesten plaats, uniek voor elk dorp. Het is niet alleen een viering van het sacrament en het leven zelf, maar de Bronk verbindt ook iedereen.

Het college van burgemeester en wethouders neemt als gekozen vertegenwoordiging elk jaar deel aan ongeveer vier processies, zodat we in vier jaar tijd alle Bronken bijwonen. Het is een kans om ons te laten zien en onder

de mensen te begeven. Hoewel onze deelname geen verplichting is nemen we het heel serieus. En ja, daar hoort ook een net jacquet bij, mét witte handschoenen. De processie is een sterk verbindend moment, waarbij elke leeftijd en groep is vertegenwoordigd en iedereen even belangrijk is. Van de bloemenmeisjes die hun best doen niet te huppelen, tot de biddende gelovigen. Iedereen loopt mee om hun geloof en traditie uit te dragen. De pastoor en het geloof geven de symboliek weer. De harmonie draagt de stoet op het ritme van hun muziek. De Jonkheid is als jeugd betrokken bij de organisatie en de schutterij effent de weg. De Bronk verbindt jong en oud. Daarnaast is het – zeker na afloop van de processies – een moment om samen het leven te vieren in de kermissen en reisdansen. Het gaat niet enkel om het geloof, maar om het totale samenspel.

En het is natuurlijk een prachtige wandeling, want de bronk-routes voeren door historische dorpskernen en het glooiende landschap wanneer dit op zijn mooist is. Puur genieten dus. Het is prachtig om te zien hoe onze gemeenschap al eeuwenlang het respect voor onze tradities en omgeving omarmt. En hopelijk houden we dit respect nog vele eeuwen vast!”

DE KERK

PASTOOR J.W. JANSSEN - MARTINUSPAROCHIE, EIJSDEN

“We zijn geen historisch erfgoed, maar een levende geloofsgemeenschap”

Pracht en praal, honderden jaren traditie en weken voorbereiding komen samen tijdens de Sacramentsprocessie op zondag. We zouden bijna vergeten dat het eigenlijk draait om de viering van het Allerheiligste. Pastoor Janssen loopt mee in één van de bekendste en meest indrukwekkende processies van Nederland tijdens de Bronk van Eijsden. Hij frist het collectieve geheugen graag even op.

“De Bronk van Eijsden trekt bezoekers van heinde en verre en het dorp staat volledig in het teken ervan. Mensen kijken er het hele jaar naar uit en nemen op de maandag en dinsdag vrij van hun werk. Op maandag wordt de Bronk gevierd in de oude kernen van Breust en Caestert en op dinsdag door de Jonkheid van Eijsden zelf. De kern van de Bronk is echter de Sacramentsprocessie op Sacramentsdag, de tweede zondag na Pinksteren. Feitelijk is de processie een grote eucharistieviering, waarbij we vieren dat Jezus Christus bij ons blijft in de vorm van de heilige hostie, het Allerheiligste. Deze wordt in de rijk versierde monstrans geplaatst en door de straten gedragen om de mensen en huizen te zegenen. De monstrans bestaat uit goud en smaragden, de kern is enkel brood. Regelmatig knielen mensen langs de kant en dan zegen ik hen meteen. Op straten zijn prachtige bloemtapijten neergelegd en overal hangen vlaggetjes

om het Allerheiligste te verwelkomen. Soms is de versiering zo mooi en uitgebreid dat ik er niet meer overheen kan lopen met de monstrans en dan schiet het dus een beetje zijn doel voorbij. Het tweede deel van de Bronk zijn de feestelijkheden van de Jonkheden op maandag en dinsdag. Na hun missen wordt er door de Jonkheden eer gebracht aan de pastoor bij de bron. Ze brengen dan ludieke cadeaus voor me mee waar ik altijd erg om kan lachen. Ik heb al konijnen, vissen en zelfs varkentjes gekregen. Het zouden dwergzwijntjes moeten zijn, maar ondertussen ligt er een flinke zeug in de tuin.

Ik vind het belangrijk dat mensen in het oog houden dat de viering van het Allerheiligste het hart van de Bronk is en de manier waarop het geloof zelf in de harten van de mensen blijft bestaan. Als ik hoor dat er stemmen opgaan om de Bronk als historisch erfgoed te merken dan denk ik: ‘We zijn geen historisch erfgoed, we zijn een levende geloofsgemeenschap’. In Noord-Limburg zijn de processies in de jaren '70 verdwenen. Hier leeft het nog en dat is ook omdat het meer is dan enkel folklore. Gelukkig maar, want als de folklore geen inhoud meer heeft is de Bronk een leeg feest. Natuurlijk is het prachtig om te zien hoe een dorp zijn gebruiken zo met verve in ere houdt, maar het is goed te onthouden dat de kerk er ook is ná de Bronk.”

DE HARMONIE

CHARLOTTE DOBBELSTEIN – KONINKLIJKE HARMONIE ST. CECILIA, MHEER

“Als ik een processiemars hoor, zie ik in gedachten de stoet al voorbij trekken”

Geen processie is compleet zonder de muzikale begeleiding van de harmonie.. Fluitiste Charlotte Dobbelstein loopt al 35 jaar mee met de Koninklijke harmonie St. Cecilia. Opggericht in 1821 en daarmee de oudste harmonie van Nederland, heeft harmonie St. Cecilia processiemuziek zó hoog in het vaandel staan, dat ze een CD met enkel processiemarsen hebben opgenomen.

“In Mheer zijn we erg trots op de harmonie en voor ons gezin is de harmonie een familie aangelegenheid. Mijn vader was voorzitter en ik ging als kind al naar de muziekschool in Voeren. Mijn man en ik hebben drie kinderen en ook zij bespelen instrumenten. De oudste twee zijn al lid van de harmonie, en de jongste is nog in opleiding. Hopelijk zetten zij de traditie voort. Toen ik in 1985 bij de harmonie kwam, waren vrouwen nog zwaar in de minderheid. Tegenwoordig zijn er gelukkig veel meer dames van de partij. Zeker nu de dorpen vergrijsen en tradities soms naar de achtergrond verdwijnen zou het star en onzinnig zijn om vrouwen te weren. In Mheer leeft de Sacramentsprocessie gelukkig nog en lopen er zóveel mensen mee, dat er op sommige stukken niemand aan de kant staat.

We groeien ermee op en als klein meisje liep ik al mee met de bloemenmeisjes. Het is trouwens nog niet zo eenvoudig, spelen en lopen tegelijk. We oefenen dan ook, zodat we allemaal netjes lopen zoals het hoort. We zijn zelf een keer uitgenodigd door Luik omdat we zo mooi in het gareel lopen. Dat is wel bijzonder, om de bakermat van de Sacramentsprocessie te helpen met het terugvinden van het juiste ritme. Voor mij omlijst de muziek alles. Soms wiegt de mars als de rustige pas van de processie-gangers, dan weer zwelt het aan alsof het Allerheiligste de hoek om komt.

Een hele mooie mars vind ik Mater Mea van Ricardo Dorado Janeiro. Als ik dat hoor word ik al rustig en wieg ik als vanzelf mee. Het mooiste processiemoment voor mij? Ons dorp kent flinke hoogteverschillen en als we dan d'r Hoesberg oplopen naar boven-Mheer met rechts de kerk die op je neer kijkt en links het pastorie met daarachter de glooiende heuvels begint het wat mij betreft pas echt. De zon wordt warmer, het pak benauwder en de eerste druppel loopt zó vanonder de pet over de rug. De geur van de versgesneden varens en bloemen in de neus en vooral genieten. Dat is toch prachtig.”

DE JONKHEID

DEMI CRUTS – KAPITEIN VAN JONKHEID BANHOLT, BANHOLT

“Onze Bronk start met het halen van de Gerlachusden”

De jeugd als kartrekker van traditie. Dat is in het Heuvelland de normaalste zaak van de wereld. De Jonkheid van het dorp neemt de organisatie voor zijn rekening van tal van feesten, waaronder de Bronk en het Den Halen. In Banholt doen ze dat al sinds 1881 en dat is geen kinderachtige opgave. Demi Cruts is als kapitein behoorlijk trots op de Jonkheid in het hechte dorp.

“De Bronk start bij ons op de zaterdag voor Pinksteren met het halen van de Gerlachusden en is voor mij de mooiste periode van het jaar. Wij zijn nog één van de weinige dorpen die een den halen, afgelopen jaar al voor de 138ste keer. De Jonkheid gaat met de dennekar en een dertigtal paarden naar Eperheide. Daar kappen we de loeizware den die vervolgens op de kar geladen wordt en teruggereden naar het dorp. We rijden dan terug over de heuvels van Noorbeek en Mheer. Dat is inderdaad pittig, maar we moeten die dorpen toch laten zien hoe mooi onze den is, nietwaar? Zij houden zelf ook de traditie van het Den Halen hoog, dus er is wel een gezonde rivaliteit. De getrouwde mannen zetten de den recht naast de kerk en dat kan wel even duren. Met mooi weer wordt er meer tijd voor genomen dan wanneer het regent natuurlijk. Maar niet te lang, want de volgende dag is het Pinksterzondag en dan wordt de

Sacramentsprocessie gelopen. Ik ben nu voor het tweede jaar de Kapitein en dat is absoluut een eer. De Jonkheid en dan met name het bestuur draagt samen met de kerk voor een groot deel de organisatie van de Bronk, en voelt zich verantwoordelijk voor de Bronk. Samen met de pastoor stellen we de volgorde van de stoet vast. In de weken voor de Bronk worden alle costuums doorgesepast en waar nodig versteld, zodat iedereen er piekfijn uitziet. Op de zondag beginnen we met een Heilige Mis, waarna iedereen zich opstelt. De stoet begint aan een twee uur durende processie en onderweg stoppen we ook bij rustaltaren waar de Jonkheid kamers schiet als eerbetoon aan het Allerheiligste. We eindigen in de kerk. De maandag en dinsdag van de Bronk zijn als kermisdagen echte feestdagen met live muziek en overal festiviteiten.

Hoe belangrijk de Jonkheid is voor een dorp? Daar heb ik eigenlijk nooit over nagedacht, Het is onderdeel van het dorp, we groeien er mee op. Zo belangrijk dus. In Tebannet is elke mannelijke inwoner automatisch lid van de Jonkheid. Mits hij ongetrouwd is natuurlijk. Mocht iemand samenwonen, dan wordt dat na twee jaar beschouwd als getrouwd en dan val je niet meer onder de Jonkheid. Maar iedereen voelt zich onderdeel van het dorp als geheel.”

DE SCHUTTERIJ

DOMINIQUE MARELL EN WENDY VAN CALDENBORGH – KONINGSPAAR
SCHUTTERIJ ST. SEBASTIANUS, GRONSVELD

“Gronsveld is de schutterij
en de schutterij is
het hart van het dorp”

Dominique: “Waar andere dorpen jaarlijks hun Bronkfeesten houden, leven wij vier jaar toe naar de Groete Broonk. Het bestaat uit zoveel meer dan de processie alleen en loopt van het Koningsvogelschieten tot het Koningmeisteken. Twee weken voor de Bronk, op tweede Pinksterdag, is het Koningsvogelschieten. Als 24 jarige mocht ik voor het eerst meedoen en schoot ik de vogel af waardoor ik Schutterskoning werd. Dat gevoel, op dat moment. Onbeschrijfelijk. Je leven komt in een stroomversnelling en twee weken daarna liep ik met Wendy als koningin aan mijn zijde de processie.”

Wendy: “Het is bij ons traditie dat de Koningin niet je eigen vriendin of vrouw is en Dominique vroeg me al met carnaval of ik eventueel zijn Koningin wilde zijn. We kennen elkaar al van kinds af aan, maar de kans is gewoon heel klein dat je de vogel afschiet. Laat staan de eerste keer dat je meedoet. Ik was compleet overrompeld en uitzinnig van vreugde. Voor ons is dit een droom, iets waar je als kind al van droomt. Het koningspaar mogen zijn van een Schutterij die zo mooi is, dat kun je je niet voorstellen.”

Dominique: “De Schutterij voert de stoet aan en voorop gaan twee luitenants te paard, met daarachter de biélmaander. In de tijd dat er nog wegversperringen werden opgeworpen om de processie tegen te houden baanden zij een doorgang. Op de maandag van de Bronk vieren we dat nog eens extra met paolhoûwe als er overal in het dorp versperringen worden opgeworpen en mensen in een slinger door de straten dansen. In de processie volgt na de voorhoede de schutterij zelf met het koningspaar en dat is een grote groep. In Gronsveld worden de meeste jongens de eerste Groete Broonk na hun geboorte namelijk al sjöt gemaakt na het drinken van een slok donker bier uit de kelk. Hierna zijn ze lid, maar heb je nog geen functie. Sommige mensen hebben echt een loopbaan bij de schutterij. Zo is er een dertienkoppige overheid en worden sommige officiersplaatsen geveild als ze vrijkomen. Een vriend van me heeft als 23 jarige €17.000,- neergeteld voor de functie van luitenant te paard. Zo sterk leeft het dus.”

Wendy: “Vrouwen kunnen geen lid worden en de enige vrouw met een functie is de Koningin. Nee, dat vindt niemand een punt. Het is een pracht van een traditie waarin iedereen zijn rol heeft en dat houden we graag zo. Gronsveld is de schutterij en de schutterij is wat mij betreft het hart van het dorp.”

